

Duanın şartları nelerdir? Dua nasıl edilir? Hangi ortamlarda edilir?

Bu tür konuların sık sık tekrar edilmesi gereklidir. Çünkü insanlar çabuk unutuyorlar.

Bu devirde, Müslümanlar arasında dua resmi bir hal almıştır. Namaz kılıyorsun bir el kaldırıyorsun, hoca Arapça bir şeyler okuyor, sende amin diyorsun. Halen bu işlem resmi bir protokol olarak yapıla gelmektedir.

Bir mümin ancak dua vasıtasıyla Allahü Teâla'ya ulaşabilir. Şöyle ki;

"Allahü Teala (c.c.) çok rahmet edendir. O'nun rahmet denizi tükenmez bir denizdir ve O'nu arayan hiçbir zaman O'na ulaşmaktan mahrum kalmaz. Ama bunun için geceleri kalkıp Allah'a dua edin ve O'nun lütfunu talep edin."

Dua sizce yanlış anlaşılmalıdır. Duanın ne etkisi var diye düşünülmemeli. Bakın, bu insanın yaratılışında vardır. Görmüyor musunuz, bebek acıktığı zaman ağlaya sızlaya süt istiyor, bağıyor çağırıyor. Böylece ızdırabını bildiriyor. Ananın vücudu kendiliğinden harekete geçiyor ve göğüslerine kendiliğinden süt iniyor. Kul ile Allah arasındaki ilişki de işte bu şekildedir. Bunu normal insanlar anlamayabilirler, ama anneler iyi bilirler. Bir anne ile bebek arasındaki ilişki nasılsa, kul ile Allah arasında ki ilişki de böyledir. Kul Allah'a yalvardığı zaman, ama içtenlikle, ızdırap duyarak ve ağlaya sızlaya yalvaracak, işte o zaman Allah'tan da rahmet sütü iner. Bu zaten dua için de gerekli şartlardandır.

Yani içtenlikle, ızdırap çekmemiz, içtenlikle acıktığını bildirmemiz. Sadece kuru dille edilen duanın bir anlamı yoktur. İçten olmak şarttır.

Yine dikkat ediniz ki, namaz bir vergi değildir. Bugün devamlı olarak hocalar öyle anlatırlar ve derler ki namaz borcumuzdur. İşte bu nedenledir ki borçlunun alacaklısından kaçması gibi, Müslümanlar namazdan kaçıyorlar. Çünkü böyle bir ilişki kuruluyor. Sanki hâşâ Allahü Teala alıcıdır, bizde borçlu. Bu yüzden de namaz kılanlar hızlı hızlı bir şekilde ateş üzerinde duruyorlarmış gibi çarçabuk namazı kılıp bitiriyorlar. Namaz bir vergi değildir. Tam tersine kul ile Rabbi arasında ebedi bir ilişki kurmak içindir. Kul ile Rabbi arasında bir çekicilik ve karşılıklı bir ilişki vardır. Allahü Teala bu ilişkinin devamlılığının sağlanması için, bizim için namazı emretti. Nasıl bir meyvenin bir lezzeti varsa, yemenin içmenin bir lezzeti varsa, namazında bir lezzeti vardır. O'nun içine Allahü Teala bir lezzet koymuştur ve bu lezzetle ilişki sürer. Kul ile Allah arasındaki o çekicilik, o birbirlerine olan bağ bu lezzetle devam eder. Bir evlilikte o erkek ile o bayanın ilişkisinde lezzet yoksa o evlilik bozulur. Aynen bunun gibi mümin kul ile Allah arasında eğer bir lezzet yoksa o ilişkide namazda bir lezzet yoksa o ilişki fesada uğrar ve bozulur. Bu yüzden siz üzerinize kapıyı kapatıp Allah'a dua etmelisiniz ki, O bu ilişkinin kalıcı olması konusunda size yardım etsin ve size o lezzeti nasip eylesin. Kul ve Rabbi arasında devam etmesi gereken lezzeti size nasip etsin.

Bu ilişki nurlarla doludur. Kul ve Rabbi arasındaki bu lezzet ilişkisi (ki onun ayrıntılarını tarif etmek mümkün değildir) olmadığı müddetçe bir insan, hayvandan farklı değildir. Eğer hayatınızda birkaç kere dahi lezzet aldıysanız ve bunu hissettiyseniz tamam siz tadını aldınız, ancak bu size hayatınızda birkaç kere bile nasip olmadıysa siz körsünüz. Ayrıca namazda Fatıha suresiyle dua etmek çok etkileyici çok tesirlidir. Namaz içersinde siz ne kadar namazı tatsız tuzsuz kılsanız bile

"İyyake na'büdü, ve iyyake nesta'in" ayeti kerimesini sık sık tekrarlayın. Namazınız ne kadar lezzetsiz olsa dahi buna zorlayın kendinizi. Ne demektedir bu ayeti kerime "Ey Allah'ım biz yalnız sana ibadet ederiz ve yalnız senden yardım dileriz." Yani, Ey Allah'ım bak benim namazımda lezzet yok, ben sana tapıyorum, sana ibadet ediyorum, senden yardım diliyorum. Bana bu konuda lezzet nasip eyle.

Yine bazen de "İhdinassıratal müstakim" ayeti kerimesini de sık sık tekrarlayın.

Yine özellikle secdede iken

"Ya hayyu ya kayyum bi rahmetike estagiz",

"Ey hay ve kayyum olan Allah senin rahmetinden yardım dilerim." Burada Hayy ne demektir? "Ya hayyu"; Ey Diri Olan, bende manen dirilmek istiyorum, beni dirilt ölüm halinden beni çıkart. "Ya kayyum"; Kendisi Kayy yani Kendisi kalıcı olup, herkesin kalıcı olması O'na bağlı olan, benim bu ilişkim seninle kalıcı olsun. Bu demek değildir ki, bir iki gün devam etsin, bu ilişkiden benim aldığım lezzet kalıcı olsun, daimi olsun ve devam etsin. Bakınız hayatın hiç itibarı yok. Ne zaman sona ereceğini de bilemeyiz. Dünya bir gaflet yeridir. Onun için geceleri kalkın dua edin. Ormanlara çıkın yalnız kalıp dua edin. Yalnız iken üzerinize kapınızı kapatıp dua edin ki, Allahü Teala sizi Nefsi Emmare (Yani kötülüğe teşvik eden nefis)'den kurtarsın ve elinizden geldiğince Allahü Teala'ya yalvarmayı adet edinin. Çünkü o ağlayanlara Rahmet eder. Elinizden geldiğince Allah'a yalvarmayı adet edinin. Çünkü O, ağlayanlara rahmet eder. Ayrıca Allah indinde tertemiz olmaya çalışın ki Kuran'ın istediği budur. Tembellik hiçbir işe yaramaz ve hiçbir hedefe ulaştırmaz. Hiç çabanız olmadan, ulaşacağınız menzil de bir hiçtir.

Biliniz ki dua ile çok büyük mucizeler gerçekleşir. O kadar ki, kuru bir ağaç dahi yeşerir ve ölü dirilitilir. Duanın büyük tesirleri vardır. Ne kadar günah içinde batmış olursanız olun, dua sizi kurtarır. "Allah'ın lütfunu cezp etmenin en kolay yolu duadır." Ama duanın cezp edici olması için de bazı şartlar var.

Bir kere kalbinizin rikkatli olması gereklidir. Ne demektir rikkat? Yani kalp yumuşaklığı lazımdır. Kalbinizde ızdırap ve üzüntü olması lazım. Tevazu ve acizlik içinde olmak gereklidir. İşte bu duygularla edilen dua Allah'ın lütfunu cezbeder ve gerçek amacınıza sizi ulaştırır. Derler ki gerçek anlamda dua nedir? Gerçek anlamda dua eden kişinin ruhu, Allah'ın indinde bir suyun aktığı gibi akar gider Rabbine. İşte böyle bir duada insan kendi zaafı ve tökezlemelerinden dolayı güçlü ve muktedir olan Allah'tan güç ister ve mağfiret diler. Çünkü kendini çok güçsüz görür. İşte kendini ne kadar güçsüz görüyorsa onun ruhu o kadar akıp Allah'a (c.c.) doğru gider. Bu öyle bir durumdur ki, bunun ikinci ismi ölümdür. Sanki insan bir ölümden geçer. Böyle bir an size nasip olursa anlayınız ki o an duanın kabulünün vaktidir. İnsana duaların kabulünün kapıları açılır. Allah'a çok yaklaşmış olan insanların hali budur. Bu insanlar nasıl ki biz nasıl ki cesedi evirip çevirebiliyorsak, artık bir ölü gibi kendi istek ve iradesi kalmamış bir şekilde Allah'ın elindedir. Bu insanın duaları çarçabuk kabul edilir ve gerçek makamda budur.

Duaların şartlarına gelecek olursak;

Birincisi; Kuranı Kerim'de Allah-u Teala şöyle buyuruyor: "Ey Muhammed, benim kullarım soruyorlar, Allah nerededir, Rab nerededir? Sen onlara de ki, O sizlere yakındır ve dualarınızı kabul eder." Peki, duanın kabulünün şartı nedir? İnsanlar eğer dualarının kabulünü istiyorlarsa o zaman birinci şart, Allah'ın dediklerine uyulmasıdır. Çünkü bir köle efendisinin dediği her şeyi uyguladığı zaman, o mükâfatlandırılır. Duada da böyle bir ilişki vardır.

Yeri gelmişken bir konuyu daha aydınlatmaya çalışalım. Bugünlerde Müslümanlar arasında bir görüş yerleşmiştir ki, "Efendim, ben dua edeceğim, bu duayı 500 kere okuyalım, şunu 1000 kere okuyalım, böylece Allah-ü Teala'da şu şu ihtiyaçlarımızı giderecektir" diye. Bu düşünce sahipleri duayı öyle bir hale getirdiler ki: Hâşâ! Kul Efendidir de Allah hâşâ köledir. Çünkü o dua okununca Hâşâ Allah-ü Teala sanki sen bu duayı 1000 kere söyledin, bende yapayım, diyecekmiş gibi. Dua böyle değildir. Birinci şart insan Rabbine uyacaktır. Allah öyle buyurmaktadır.

İkincisi, Kuran-ı Kerim'de diyor ki "Bana inansınlar, iman etsinler". Peki, Allah-ü Teala neden burada dedi ki "Bana inansınlar"? İnanmayan insan zaten dua etmez. Şöyle ki bazen insan birinin dediklerini yaparda, yaparken pek güvenmez. Mesela yapar ama karşısındakinden korktuğu için yapar. Ona olan güveninden değil. Düşüncesi ben bu kişinin dediğini yaparsam, söylediği sonuçları elde ederim değil. Korktuğundan yapıyor. Bun bunun dediğini yapayım, yoksa kötü olur gibi. İşte bu yüzden Allah-ü teala dedi ki "Bana inansınlar". Bana inansınlar ki ben de dualarını kabul edeyim. Yani bir insan hem Allah'ın dediğine uyacak ve hem de Allah'a suizan (kötü zan) beslemeyecek, acaba dua edersem kabul edilir mi diye. Düşünecek ki "Hayır. Benim Rabbim duayı kabul eder ve O'nun gücü her şeye kadirdir." diye. İçtenlikle dua ederken bu şarttır. İşte o zaman Allah-ü Teala bu nedenden ötürü onun duasını kabul eder. Çünkü bu kul bir taraftan O'nun dediklerini yapıyor, diğer taraftan da O'na güveniyor. Benim Rabbim ne dedi ise o olacaktır diye.

Şimdi bu demek değil ki ben bugün dua ettim de yarın cevabı gelsin. Bu konuyu örneklerle açıklamaya çalışacak olursak. Hz. İbrahim (a.s.), Resulüallah'ın zuhurundan 2500 sene evvel dua etti ve dedi ki; "Ey Allah'ım, o peygamberi gönder ve o peygamber benim neslimden olsun." Peki, bu duanın neticesi ne zaman zuhur etti; 2500 sene sonra.

Buradan anlıyoruz ki, mümin dua ederken "Bana güvenecek, bana inanacak", yani umutsuzluğa kapılıp ta duayı terk etmeyecek. Hemen niye sonuç çıkmadı diye şartta koşmayacak. Duasını ettikten sonra güvenecek ki Allah duamı işitti ve o duaları kabul edendir diye ve Allah'ın iradesine boyun eğecek artık.

Başka bir örnekle biraz daha açıklamaya çalışalım. Zamanın birinde bir evliya varmış. Bu evliyanın bir müridi: "Mürşit Hazretlerine gideyim de bir dua isteyeyim" demiş. Gitmiş Mürşit'in dergâhına ve orada bir süre kalmış. İlk gün, gece bu mürit, teheccüde kalkmış. Mürşidi de teheccüd kılıyormuş. Namazı kılarken Mürit, Mürşit'ine gelen bir sesi duymuş, "Senin şimdiye kadar ettiği dualarını reddettim!" diye. Şaşırılmış mürit. İkinci gün tekrar Mürşidi ile teheccüd

namazına kalkıyor ve yine aynı sesi duyuyor. Mürit düşünmeye başlıyor, "Allah Allah, demek bizim Mürşit de pek bir şey yokmuş, o da bizim gibi imiş. Baksana duaları kabul edilmiyor. Ha biz ha o." diye. Üçüncü gün tekrar kalkıyorlar namaza ve yine aynı sesi duyuyor. Artık dayanamayan Mürit, Mürşide giderek; "Efendim, madem size üç gündür bu ses geliyor ve kabul etmiyorum diyor, siz niye ısrarla devam ediyorsunuz." demiş. Bunun üzerine o zat demiş ki, "Yavrum bak benim işim yalvarmak. Karar bildirmek O'nun işidir, benim işim değil. O yüzden beni ilgilendirmez. O kendi işini yapıyor, ben de kendi işimi yapıyorum. O kendi işini yapıyor diye ben vazifemden vazgeçecek değilim. Hem ben 30 yıldır bu sesi duyuyorum. Sen üç gecede mi sıkıldın." diye konuşurlarken tekrar bir ses duyuldu ve "Senin geçmiş bütün duaların kabul ettim." dedi...

Yine Mehdi (a.s.)'ın çok güzel bir sözü var. Burada onu da zikretmek gerek. Diyor ki, "Benim bir duam kabul edilirse ben ister istemez seviniyorum, ama reddedilirse bu beni daha çok sevindiriyor çünkü o zaman Rabbimin rızasına razı oluyorum." Buradan da başka bir şey anlıyoruz ki, mümin dua ederken benim istediğim olsun diye dua etmiyor. Bu konuda benim Rabbimin rızası belli olsun diye dua ediyor. Gerçek mümin de neticesi ne olursa olsun o karara uyar. Ama bugün insanların genel olarak hali nedir? Bir konuda dua etti ve diyelim ki duası kabul edilmedi hemen isyan eder ve der ki "Bu dua olmadı veya ben kimim dua etmek kim." Ya da "Ben duası kabul edilecek birisi değilim" diye. Böyle şeyler düşünerek insanlar bilmeden isyana giderler. Bu da neden kaynaklanıyor. Yukarıda da zikredildiği gibi insanlar Allah'a yeterince inanmış ve güvenmiş değiller. İşte bu nedenle iman ve güvenmek duanın şartlarındandır.

Duanın kabulünün üçüncü şartına gelelim. Resulullah (s.a.v.); "Eğer sen Allah-ü Teala (c.c.) senin zorluklarını sorunlarını kaldırsın istiyorsan, o zaman sende Allah-ü Teala'nın kullarının sorunların ve zorluklarını ortadan kaldırmaya çalış." dedi. Bu da duanın kabulünün bir yoludur. Eğer bizim Allah-ü Teala'nın yardımına zor durumda olduğumuzdan dolayı ihtiyacımız varsa, aynı şekilde bizim gibi zor durumda olan insanlara yardım etmemiz lazım.

Bir arkadaşımızın örneğinin burada vermek isteriz. Şöyle ki, bu arkadaşımız fakülte son sınıf imtihanlarına girmişti. Bu sınavlarından birisi ise çok kötü geçmiş idi ve o dersten kalsa idi kendisini çok sıkıntıya düşürecek. Hiç geçme ihtimali de yok. O anlatıyor diyor ki; "Benim tek umudum dua etmekte idi. Bunun üzerine şunu düşündüm ve dedim ki: Eğer Allah-ü Teala benim bu kulum hak etti mi hak etmedi mi diye düşünecek olursa, ben kesinlikle o sınavdan geçmeyi hak etmedim. Yeterince de çalışmamıştım. Peki, o zaman ne yapmam lazım dedim ve şu sonuca vardım ki, yardıma ihtiyacı olsun veya olmasın insanlara yardım etmem lazım. Hal böyle iken bir gün bir arkadaş ile yolda giderken bir dilenci elini uzattı ve— Allah rızası için yardım edin, dedi, ben de cebimde ne varsa çıkarıp verdim ona. Bunun üzerine yanımda bulunan arkadaşım dayanamadı ve — Görmüyor musun, sağlıklı ve genç bir adam, belli ki ihtiyaç sahibi de değil. Niye verdin, dedi. — Vallahi, benim bu günlerde Allah-ü Teala'ya bir işim

düştü ve eğer ben, bu benden yardım isteyen haklımıdır haksız mıdır diye bakacak olursam yandım. Çünkü eğer Allah-ü Teâla'da bana aynı şekilde muamele ederse bende hak etmedim. Ancak bu şekilde Allah'ın rahmetini çoşturabilirsem çoştururum, dedim. Ne kadar ilginçtir ki, arkadaşımız o sınavdan tam geçebilecek notu aldı. Böylece Allah-ü Teâla gösterdi ki, bu iş olacak değildi, ancak senin dua şeklin ile böyle oldu, diye."

Dolayısıyla bizler sıkıntıya düşmeyi beklemeden de daima sadaka vermeye kendimizi alıştırmalıyız. Sıkıntısı olanlara gidip yardım etmeliyiz. Eğer kendi sıkıntısının kalkmasını da istiyor isek bununla beraber Allah-ü Teâla'ya içtenlikle yalvarmamız da lazım.

Duanın kabulünün dördüncü şekline gelecek olursak, o da Resulullah (s.a.v.)'a bol bol salât getirmektir. Bunun da birçok nedenleri var. Bu sebeplerden bir tanesi şudur: Biz diyebiliriz ki, Peygamberimiz için ben dua edeyim veya etmeyeyim, Resulullah (s.a.v.) ve O'nun makamı çok yücedir. Benim duama O'nun ihtiyacı yok, diye. Ancak Resulullah (s.a.v.) bir hadisinde " Bir insan Allah-ü Teâla'ya hamd etmeden ve bana salât göndermeden dua etti ise o kişi acele etmiştir" buyurdular. Yani siz önce Allah'a hamd edeceksiniz ve bana salât getireceksiniz, sonra kendi duanızla Allah'a yöneleceksiniz. Hamd konusuna sonra geleceğiz.

Burada neden denmiştir ki, peygambere de salât getirin sonra duanızı edin diye. Şöyle ki, Resulullah (s.a.v.)'ın bizim üzerimizde o kadar çok iyilikleri vardır ki, biz maddi olarak o iyiliklerin karşılığını veremeyiz. Bu bizim için mümkün değildir. Peki, bir insan maddeten bir insana iyiliğinin karşılığını veremiyorsa o kişi ne yapabilir? En az O'na dua edebilir. Çünkü elinden gelen başka bir şey yok. Şimdi bizim burada Resulullah (s.a.v.)'a dua etmemiz, O'nun bizim dualarımıza ihtiyacı olduğundan değildir. İnsanın bilmesi lazımdır ki, biz O'na teşekkür borçluyuz ve başka bir teşekkür şekli de olmadığından Allah-ü Teâla bizi bu konuda serbest bıraktı. "Peki, siz Peygambere dua edin"

Çünkü eğer Peygamber Efendimize dua etmemiz yasaklanmış olsa idi, o zaman âşıklar ölürdü. Bu insan yaradılışının bir gereğidir. Çünkü insan kendisine birisi bir iyilik yapmış ise ona önce maddeten bir iyilik yapmaya çalışır, bu olmaz ise bir hediye vermeye çalışır bu da olmaz ise o zaman en azından dua eder. "Sen bana şu iyiliği yaptın, Allah ne muradın varsa versin" der. İşte bu yasaklanmış olsa idi mümin ölürdü. Tabii ki gerçek anlamda müminler. Çünkü mümin Resulullah (s.a.v.)'ın iyiliklerinin karşılığını hiçbir zaman veremeyecektir. İşte insan salât getirirken ve Peygamberimiz için dua ederken teşekkürünü bildirmektedir. "Ey Rabbim, Resulullah (s.a.v.) bu kadar iyilikler yaptı, sen O'na rahmet et vb." diye. Allah-ü Teâla Kur'an-ı Kerim'de," Hamd edene, nimetimi arttırırım."

İşte kim şükrederse bilsin ki, Allah-ü Teâla ona nimetini arttıracaktır. Bunun bir şekli de Resulullah (s.a.v.)'a dua etmektir. Salât göndermenin bir nedeni de, yine insan yaradılışında da vardır: Biz yetkili bir kişi ile görüşürken, ister istemez onun sevdiği birisinden bahsederiz. Ona bize olan iyiliklerinden bahsederiz. O'nun bize olan sıcaklığını ve yakınlığını arttırmak isteriz. Dua meselesi insan fıtratına uygun bir meseledir. Biz bakıyoruz ki o yetkilinin sevdiği birisinden müteşekkir olmuş bir şekilde bahsederken, ister istemez bizim de ruh halimiz değişiyor. Bir tevazu hali geliyor ve ona uygun kelimelerle insan konuşmaya başlıyor. Bu hal aynı zamanda bizim karşıımızdaki yetkili kişiye karşı olan ifadelerimiz daha güçlü ve anlamlı bir hal alıyor. İçten bir hal ile oradan ayrılmamıza neden oluyor.

Aynı şekilde Allah'ın huzurunda Peygamber Efendimiz için yapılan bir dua, bizim hem tevazuya girmemize, hem de içimizden dua kelimelerinin içtenlikle çıkmasına neden olur. Böyle bir dua da Allah indinde kabul edilir. Bir insan içtenlikle ve tevazu içinde dua etmek istiyorsa Resulullah (s.a.v.)'a salât getirmek bir yoldur onun için.

Duanın kabulünün beşinci yolu da Allah-ü Teâla'ya hamd etmektir. Bazı kişiler Allah'a hamd etmek diyince, zikir etmek şeklindedir derler. Yani dille "Elhamdülillah" demek yeterlidir. Hâlbuki zikir Allah'ın çeşitli sıfatlarını ağızımızla söylemek, büyüklüğünü anmak ve o Allah'ın sıfatlarını kendi hayatımızda da yaşamaya çalışmamız demektir. Kur'an-ı Kerim'den de anlıyoruz ki; bir kulun Allah hakkında zannı ne ise, o kul Allah'tan o zanna göre muamele görür. Bir kul eğer Allah-ü Teâla'yı övüyorsa, O'nun sıfatlarını sık sık dile getiriyorsa, o zaman Allah-ü Teâla'da derki;

"Peki, benim kulum üzerinde benim bu sıfatlarım tecelli etsin. Bu sıfatların ne demek olduğunu gerçek anlamda öğrensin." Bu nedenle insan dua ederken Allah-ü Teâla'ya hamd etmelidir. İçtenlikle hamd eden insan üzerinde Allah-ü Teâla'nın sıfatları tecelli eder. Böylece bu insan fiilen Allah-ü Teâla'yı ve sıfatlarını öğrenir.

Duanın kabulünün altıncı yolu da temizliktir. Kur'an-ı Kerim içten tövbe etmeye çalışıp, içinden temizlenmeye çalışan insanın öncelikle fiziksel olarak temizliğini şart koşmuştur. Bir insan tövbe edip içini temizlemeye çalışıyorsa ve onun üstü başı pis ise onun duasının kabulü muhtemel değildir. Çünkü dış temizliği iç temizliğinden çok daha kolaydır. Bir insan buna dikkat etmiyorsa, iç temizliğine hiç dikkat edemez. Ayrıca ruh ile beden arasında bir ilişki vardır. Beden üzerinde bir pislik varsa bunun ruha da tesiri vardır ve ruh bu olumsuzluk içinde dua ile Allah'a gerektiği gibi yönelemez. Bu nedenden ötürü geçmişte bazı sufiler dua ederken giymek için özel bir elbise ayırırlardı. Buna güzel koku sürerlerdi ve bunu zadece dua için giyerlerdi.

Yine "Resulü Allah (s.a.v.) gece teheccüde kalkarken kesinlikle dişlerini misvakla fırçalar ve temizlerdi ve derdi ki: "Ben Rabbimin karşısına nasıl dişlerimi temizlemeden çıkabilirim."

Yine Resulü Allah (s.a.v.)'ın vefatından birkaç saniye önce Hz. Ayşe (r.a.)'ın kucağına başını koymuştu. Hz. Ayşe (r.a.)'ın kardeşi geldi (Hz. Ebu Bekir (r.a.)'ın oğlu). Devamında Hz. Ayşe (r.a.) anlatıyor: "Resulü Allah (s.a.v.) ona sanki bir şey istiyormuş gibi baktı. Ben anladım, onun elinde misvak vardı ve Resulü Allah (s.a.v.) onu istiyordu. Bunun üzerine ondan misvakı aldım, dişlerimle onu yumuşattım ve temizleyip Resulü Allah (s.a.v.)'a verdim. Hazreti Resulü Allah (s.a.v.) hayatında hiçbir zaman dişlerini bu kadar iyi temizlememişti. Dişlerini temizledi ve "O yüce refikime (dostuma) gidiyorum" diyerek can verdi."

Neticede, Resulü Allah (s.a.v.)'a âşık olan bir insan O'nun son yaptığını unutmaz. Bu mümkün değildir. Onun son hareketleri gözünün önüne gelir. O şunu yapmıştı veya bunu yapmıştı diye düşünür hep. Nitekim ağız temizliğine dikkat etmeyen insanlar eğer Allah indinde kabul edilmek istiyorlarsa bu mümkün değildir. Bu şunu da göstermektedir ki, insan sigara içiyorsa, ister istemez ağız ve hatta kendisi kötü kokar. Bu halde iken o kişiye meleklerin inmesi, onun dualarının kabul edilmesi çok zordur. Resulü Allah (s.a.v.) son nefesinden iken bile temizliğe bu kadar dikkat ediyordu. Yine Allah'ın bütün gerçek kulları da çok dikkat etmişlerdi. Bu temizlik her açıdan temiz olmamızdır. Ama dikkat edilmesi gereken mesela ağız kokusu çok ince bir konudur. İnsan düşünmemeli ki, kötü kokan bir ağızla Allah'ın isminin söylenmesi doğru değildir.

Duanın yedinci şartı, zamanın doğru seçilmesidir. Dua için en güzel zaman sessizlik zamanıdır. Bunun en güzel örneğini Resulü Allah (s.a.v.)'de görüyoruz. O bazen yalnız bir başa veya mağaraya çekiliyordu.

Bir sahabe'nin anlattıklarına kulak verelim: "Bir gün Resulü Allah (s.a.v.) yalnız bir tarafa doğru gidiyordu. Bende gizlice arkasına düştüm, acaba nereye gidiyor diye. Baktım Resulü Allah (s.a.v.) bir başa giriyor. Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde Resulü Allah (s.a.v.) secdeye vardı. O kadar uzun secde de durdu ki, ben acaba Resulü Allah (s.a.v.) can mı verdi diye düşünmeye başladım ve dayanamadım yanına doğru gittim. Resulü Allah (s.a.v.) benim gelişimden rahatsız oldu ve duasını bitirdi."

Burada görüldüğü gibi duanın kabulü için yalnızlıkta da edilmesi şarttır. İnsan her zaman günde beş vakit toplum içinde dua edebilir ama bu zamanların dışında teheccüd veya diğer zamanlarda yalnız olarak dua edebilir. Ancak yalnız dua edilmesi için en güzel ve en uygun yol

gece vakti kalkıp teheccüd kılmaktır. Teheccüdü gerçekten kılan insanların tecrübesidir ki teheccüdün tadı başka hiçbir namazda alınamaz. Çünkü diğer namazlarda insanın işlerden, gürültüden vb. kendini namaza veremiyor. Fakat teheccüd vaktinde insan kendini namaza verebiliyor. Bunun dışında teheccüd namazı başka bir şeyin de belirtisidir.

Bir keresinde Mehdi (a.s.) şöyle dedi: "İnsan birine âşık olmadan önce daha hoşlanma safhasında iken, onunla yalnız görüşmek ister. Hiç kimsenin bulunmadığı bir yerde ve hoşlandığı kişi ile. Kaldı ki aşk bundan çok daha güçlü bir duygudur. İşte Allah-ü Teâla'da kendine âşık olanlar için Teheccüd Namazını koydu ve demek istedi ki: Kim benden hoşlanıyor ise o yalnız iken gelsin ve benimle görüşebilsin."

Hatta Resulullah (s.a.v.)'ın bir hadisi var müminler için;"Mümin Allah (c.c.) ile fısıldaşır o nedenle rahatsız etmeyin" buyuruyor Resulullah (s.a.v.). Yine Teheccüd o kadar önemli bir namazdır ki, Kur'an-ı Kerim bir tek ondan adıyla bahsetti ve "Sen bu Kuran vasıtasıyla teheccüdü kıl ki, Allah-ü Teâla'nın sana Makam-ı Mahmut'u vermesi muhtemeldir." dedi. Tabi ki burada direkt muhatap Resulullah (s.a.v.)'tır. Resulullah (s.a.v.)'ın birçok hitabı vardır ki, muhatabı ümmettir. Dolayısıyla Resulullah (s.a.v.) bir önder olduğundan Kur'an-ı Kerim'in O'na atfettiği her şey, eğer Allah-ü Teâla sadece O'nun için olduğunu belirtmemiş ise her Müslüman için geçerlidir.

Yani bir mümin "Mahmud" yani övülmesi gereken bir makama varabilirse, bu teheccüd ile mümkündür. Bir de bu Allah-ü Teâla'dan hoşlanıp, hoşlanmadığının bir belirtisidir, Teheccüd. Bu dua vakti önemlidir. Hiç kimsenin bulunmadığı yerde, kimse tarafından rahatsız edilmeden veya engel olan bir şey olmadan yapılan dua. Böyle bir dua Allah-ü Teâla'dan hoşlanıp hoşlanmadığının belirtisidir. Kimsenin bulunmadığı yerde yalnız yapılan dua önemlidir. Kimse rahatsız etmeyince duaya engel bir şey kalmıyor. İnsan tüm dikkatiyle dua ediyor. Kendi ihtiyaçlarını daha güzel düşünebiliyor. İhtiyaç derken insan devamlı olarak düşünmelidir ki, "benim şu şu zaafımlarım var. Su yanışımlarım var, bu yanışımlarım var." Hatta daha da ileriye giderek düşünecek ki, "Bu dünyanın belki de en kötüsü benim".

Hâlbuki bugün dünyada zaafımlar açısından tam tersi uygulanmaktadır. Resulullah (s.a.v.) bir tavsiyede bulundu ve dedi ki: "Sen maddi olarak, kendinden daha aşağı durumda olanlara bak. Bu seni şükretmeye teşvik edecektir. Fakat manen kendinden daha yüksek makamda olanlara bak, bu da seni maneviyatta ilerlemeye teşvik edecektir." Ama biz ne yapıyoruz bugün, maalesef tam tersini. Mesela bir insan iyilik isliyorsa, namaz kılıyor, oruç tutuyorsa ona hemen isim takılıyor, hacı-hoca takimi diye. Bu ismi takanlar maalesef düşünmezler ve görmezler ki, bugün biz güzel evlerde oturuyoruz, evimizin hemen hemen ihtiyacı da yoktur ama dışarı da gecekondualarda yaşayan ve ihtiyaç sahibi nice insanlar var. İnsanlar kendini özendirirken bakıyorlar, işte o adamın villası varmış, havuzu varmış ve o şeylere özendiriyorlar. Bu

Resulüllah (s.a.v.)'ın tavsiye ettiğinin tam tersidir ve bunun içindir ki Müslümanlar bu devirde bu kadar hırslıdırlar. Onda var, bende niye yok diye bir hırsla hareket ederler. Maddi imkân onda var da bende niye yok diye. Manevi olarak ta tam tersini yapıyor. Manevi olarak onda varda bende niye yok diye düşünebilse ve gıpta edebilseydi, Resulüllah (s.a.v.)'ın tavsiye ettiğini uygulayabilecekti.

Bu nedenlerle manevi şeyler sende yoksa onun için gıpta et. Bu seni ilerletecektir. Buda senin zaafalarını sık sık incelemele olabilir. Bugünlerde insanların en büyük zaaflarından biri de maalesef konuşmaktır. Dengesiz, gereksiz, düzensiz konuşmalar çok olmakta. Kuran-ı Kerim'de bu nedenden ötürü Allah-ü Teala buyurdu: "Konuşurken dahi dengeli konuşun" dedi. Bugün insanlara bakınca bunu görürsünüz.

Mesela bir kadın kendi oğlundan bahsederken onu göklere çıkartır. Ama başka birinin hele kinimiz olan veya düşmanımız olan birisi söz konusu olunca onu yerden yere vurur. Kuran'da bu durumlar için bu emri verdi ve dedi Konuşurken dahi dengeli olun yani, konuşurken seçkin kelimelerle konuşun. Bu Allah (c.c.) indinde çok önemlidir. Ayrıca bir de insan kendi zaaflarından haberdar değil ise o kişi konuşurken kendini över. Kendinden bahsederken kendilerini överler. Ancak kendi zaaflarının farkında olan insan tövbe ve istiğfar halinde olur.

Hız İsa (a.s.) bir gün havarileri ile giderken orda ölü bir köpek gördüler. Havarileri kötü kokudan dolayı burunlarını kapadılar ve "Kokuyor" dediler. İsa (a.s.) ise manidar bir şekilde "Bak, dişleri nasılda parlıyor" dedi. Bu hikâye bize bir şey vermektedir. Birisi hareket davranış olarak kokuyorsa dahi, onun iyiliklerini görmeye çalışın. Başkalarının zaaflarını değil iyiliklerini görmeye çalışın.

Duanın sekizinci şartı da tevazudur. Tevazu insanı "Ben kötüyüm, vs. vs. benim gibi birinin duası nasıl kabul olur?" diye düşünmeye de sürükleyebilir, Allahü Teala'nın lütuflarını görüp kibre de sürükleyebilir. Eğer bir insana Allah lütufta bulunmuş ise, o kişiye iyilik gelir. Toplum da genelde böyle insanlar için kalbi iyi, çok temiz bir insan denir ve o kurtuldu derler. Ancak o kişinin başına kötü bir şey gelince Allah bunu yaptı deyip, kötülüğü kaderci bir yaklaşımla Allah'a isnad etme temayülü var.

Mesela insanlar derler ki "Allah yalan söyletmesin". Hâşâ sanki yalanı Allah söyletiyormuş gibi. Veya "Allah aranızı bozmasın" gibi. Ancak insanın başına bir iyilik gelince işte o insanın kalbi temizdi de Allah o yüzden verdi, denir. Hâşâ Allah sanki vermeye mecburmuş gibi. Şimdi olayın bu iki yönünü incelediğimizde, birisi insanı umutsuzluğa sürüklüyor yani insan hep kötü

tarafalarını düşünüyorsa. Diğer düşünce ise, yani Allah'ın lütuflarını düşünmek ise, o insanı teşekküre değil kibire yöneltebilir. İşte duanın bu şartından kastedilen "İnsanın Allah'ın gazabını aklına getirmesidir". O'nun Malik olduğunu, hiç kimseye muhtaç olmadığını göz önüne getirecek ve düşünecek. Benim Rabbim Malik'tir diyecek. O benim günahlarımı ne kadar çok olursa olsun affetmeye Kâdir'dir. O benim Malik'im ise, ahiret hayatına geçtiğimde, benim iyiliklerim ne kadar çok olursa olsun, O Malik olduğundan bunları reddedebilir.

Peki, bu insanı ne hale getirir? Allah'ın gerçek kulları, Allah'ın gözüyle görmeye çalışırlar. Allahü Teala'nın bakışı, kullarının zaafalarına bir bakış değildir. O'nun bakışı kullarının güzelliklerin görmek isteyen bir bakıştır. İşte o nedenle önemli olan, kendi zaafalarımıza ve başkalarının iyiliklerine bakabilmektir ve bu düşünce insana tevazuyu kazandırır.

Hız. Mirza Gulam Ahmed'in bir sözü var der ki: "Kendi gözünde dünyanın en beteri ol, bu seni Allah'a ulaştırır." Dua eden insan için bu şarttır. Ama bu sadece dua ederken şarttır demiyoruz. Duanın dışında da toplum içinde yaşarken insan kendi zaafalarını düşünemez ise dua ederken de düşünemez. Bu bir alışkanlık meselesidir.

Duanın kabulünün dokuzuncu şartı; insanın Allah karşısında Allah'ın ona göstermiş olduğu lütufları görmesidir. Allah'ın ona lütuflarını sık sık aklına getirecek, eğer o kişi tevazuda ilerledi ise, bu da onu Allah sevgisinde ilerletecek ve Allah'a olan sevgisini coşturacaktır. İnsan ne kadar kötü durumda olursa olsun, ondan daha kötü durumda olanlar vardır ve insan Resulullah (s.a.v.)'in tavsiyesine uyduğu zaman, kendinden daha kötü durumda olanlara baktığı zaman doğal olarak diyecektir ki:

"Ey Rabbim, senin bana ne büyük lütufların var." Bu da onu Allah sevgisinde ilerletir ve hem tevazu ve hem de sevgi ile edilen duanın kabulünü mümkün kılar.

Ayrıca insan düşünmeli ki, O Malik olduğundan dolayı beni red edebilir. Peki, bu insanı ne hale getirir. İnsanı koru ve umut, ikisinin arası bir yol tutmaya teşvik eder. İşte bu şekilde Allah ile kurulan ilişki insanın dünya ile olan ilişkisini keser. Hem tevazu ve hem de Allah'ın lütuflarını hatırlaması onu Allah'a teşvik eder.

Duanın kabulünün onuncu şartı da insanın namazda dua ederken tembel tembel durmamasıdır. Uykusu gelmiş, uykulu uykulu duruyor vb. İnsanlar bir birlerine misafiriğe gidip, sabahlara kadar

sohbet ederler. İmsağa yarım saat kalaya kadar bunu yaparlar ve sonra derler ki hadi Yatsıyı kılalım. İster istemez uykulu olurlar. Hâlbuki Kuran-ı Kerim diyor ki; "Aklın başında değil ki namaza yaklaşma". İnsan ne dediğini bilemeyecek durumda ise namaza durması tehlikelidir. Ama millet maalesef bu tip yaklaşımlara alışmış. Ne olursa olsun insan namaza göre önlem almalıdır. Kesinlikle tembel tembel değil, canlı bir şekilde duaya durmalıdır.

Çünkü bedenın insanın ruhu üzerinde etkisi vardır. Biz biliyoruz ki, birisi gelip bize tokat vurduğu zaman, bizim vücudumuzda acı hissediyoruz. Ancak bununla beraber bizim ruh halimiz değişiyor. Gözyaşlarımız geliyor. Çünkü bedene vurulan tokat ruhumuzu da etkilemiştir. Veya sevinçli veya üzüntülü bir haber alıyoruz. Bizim yüzümüzün rengi hemen değişir. Hâlbuki haber ruhumuzu etkilemişti. Ruhumuzdan da bedenimiz etkileniyor. İşte bundan dolayıdır ki, Kuran-ı Kerim'de Allah'ın bahsettiği ibadetlerin bir zahir şekli vardır. Bir de ruhu etkileyen hali.

Namazda kıyam hali, rükû hali vardır. Asıl olarak istenen de odur ki, insan namazda bedenen rükûya eğildiği zaman bir zaman gelsin ve onun ruhu da rükûya teşvik olsun. Allah (c.c.)'a karşı rükûya durmasını, yani saygın bir şekilde durmasını teşvik etsin. Onun fiziki secdesi, ruhunu da etkilesin ve o kişinin ruhu Allah (c.c.) indinde secde etsin. İslam'ın şekle verdiği önemin sebebi budur. Hâlbuki Müslümanlar bu devirde bunu tamamen unutmuşlar ve şekille her şeyi izah eder olmuşlardır. O nedenle de çarçabuk namaz kılarlar, bir an evvel kurtulalım diye. Bazı Müslüman âlimlerde, namaz bir borçtur diye anlatmışlar. Bu namazı borç olarak algılamak öyle bir hale gelmiş ki, bugün insanlar borçlu nasıl alacaklısından kaçıyor, Müslümanlarda aynen öyle namazdan kaçıyorlar. Hâlbuki namazda borçtan öte bir şeyler vardır ve onu tadamayan veya idrak edemeyen ziyandadır. Namaz bir aşığın sevgilisi ile buluşmasıdır. Bu buluşmada ki lezzete varabilmek için de, namaz içinde rükû, kıyam ve secdeler kondu. Bunlar bizim ruhumuzu etkilesin, teşvik etsin ve gerçek sevgiliden haberdar olabilelim. Onun için biz namazda halimizi güzelleştirmeliyiz.

On birinci şartı, eğer bir insan duasının kabul edilmesini istiyorsa o zaman Allah indinde kesin olarak kabul edilecek bazı dualar vardır. Mesela Allah-ü Teâla Kur'an-ı Kerim'de İslam'ın galip geleceğine dair söz veriyor. İnsan "Ey Allah senin dinin galip gelsin" diye dua etmeli. Yine Resulullah'ın (s.a.v.) Makam-ı Mahmut'a (şefaath verecek makama) eriştirilmesi için dua etmeli. Kuran-ı Kerim'de öğretilen bazı dualar var mesela kâfirlere galip gelmek için şöyle dua edin gibi. Bu şekilde dua edilmelidir, çünkü bu dualar kesinlikle kabul edilecektir. Ancak insanın yapması gereken bu duaların arasında kendi duasını da etmesidir. Nitekim Hz. Ali'nin bir sözü var. O der ki "Böyle dua ederken, mümkün değildir ki bu duaların arasında edilecek dualarda kabul olmasın."

On ikinci şartı, daha önce dua için özel vaktin seçilmesi söylenmişti. Burada söylenecek olan ise

özel bir yerin seçilmesi. Duanın kabulünde bu da çok önemlidir. Resulüllah (s.a.v.) Ashab-ı Kiram'a evlerinde dua için özel bir yer tahsis etmelerini emrederdi. Ayrıca derdi ki sadece cami de namaz kılarak "Evlerinizi kabristan yapmayın." Ayırdığınız o yer sadece namaz için kullanılmalı. Bu şekilde olunca melekler oraya gelmeye alışır. Burada 5 vakit veya daha fazla Allah zikredilecektir. Dualar edilecektir. Allah'a hamd edilecektir. Burada edilen duanın da kabulü kolay olur. Zaten böyle bir yerde dua edince insanın ruhuda etkilenir.

Geçmiş bazı âlimlerin özel dualar için yanlarında seccade taşıdıkları bile olmuştur. On üçüncü şartı, herkesin bildiği üzere Allah'ın sıfatları vardır. İşte dua esnasında bu sıfatlar söylenirken ettiğimiz dua ile ilişkili olmalıdır bu sıfatlar. Mesela birinin Allah nezdinde affedilmesini istiyorsanız "Ey Rahman ve Rahim olan şu kişiye rahmet et onu affet" diye dua edilmelidir. Mesela Allah'ın bir sıfatı da "Müntekim" dir (intikam alıcı manasındadır). Haliyle bu sıfat böyle bir dua da kullanılmamalıdır. Ettiğimiz dua ile ilgili sıfatlar kullanılmalı ve hatta bu sıfatlar çoğaltılmalıdır.

Mesela Allahü Teala "Rezzak" tır. Yani rızık verendir. Ben duamda dersem ki, "Ey affeden Allah, bana rızık ver", arada bir bağ yok. Ancak insan Allah'ın sıfatlarından habersiz veya bilmiyor ise, Allah ismi tüm isimleri ve sıfatları kapsar. Dolayısıyla Allah diyerek dua etmelidir.

Gazneli Mahmut diye bir padişah geçmiştir, eski zamanda. Bunun Ayaz adında bir kölesi vardı. Bu kölesini çok severdi. O kadar ki, erkânda kıskanırdı bu köle. Hep merak edilirdi bu altı üstü bir köle neden bu kadar seviliyor diye. Hatta her fırsatta şikâyet etmeye çalışılırdı. Bir gün Padişaha bir kavun geldi. Padişah hiç yemeden kavundan bir dilim kesti ve önce Ayaz'a uzattı ve Ayaz hemen sevinçle yedi onu. Sonra ki kestiği dilimleri de vezire ve diğerlerine uzattı. Diğerleri de alıp yediler ancak hemen tükürdüler. Padişah şaşırıp ve " Ne oldu" diye sordu. "Çok acı" dediler diğerleri. Padişah buna da şaşırarak bu sefer Ayaz'a döndü ve "Madem acı sen neyi yedin" diye sordu. Bunun üzerine Ayaz cevapladı:"Ey padişah hazretleri benim için önemli olan ne geldiği, nasıl geldiği değil, ben sizin elinizi severim ve bu elinizden bana ne gelirse ister sevinç ve isterse üzüntü gelsin ben ikisini de severim. O nedenle de seve seve yedim." der.

İşte asıl kulluk budur. Mümin dua ederken Allah'tan niye sıkıntı geldi diye katiyen sormaz. Gerçek mümin de Allah'ın elini sever. O elden ne gelirse gelsin, ister sevinç, ister sıkıntı seve seve kabul eder. İşte bu nedenledir ki Resulüllah (s.a.v.) ve Ashabı o zaman ki sıkıntıları kaldıramazlardı. Öyle ki bu sıkıntı dışarıdan bakan için cehennem gibi gelirdi. Üstelik hiç şikâyet etmemişler. Bu yüzden deli denilmişti onlara. Çünkü toplumun genel kabul görmüş kurallarına göre bu delilikti. Dövüldüler, öldürüldüler, Bilal (r.a.) Hazretleri gibi kızgın taşlar altında ezildiler. Ancak onların yine de imanı arttı. Çünkü onlar o eli sevdiler. Onlar iddia ettiklerinin peşinde idiler. Bizim de iddia ettiklerimize dönüp bir bakmamız lazım.

Bizler her namazda Fatiha suresinde bir iddia da bulunuruz, deriz ki "İyyake na'büdü ve iyyake nesta'in". Yani Ey Allah biz yalnız sana ibadet eder ve yalnız senden yardım dileriz. Bu bir iddiadır. Çünkü insan kalben sadece Allah ibadet edip, sadece ondan yardım diliyorsa zaten bir nevi evliyalık makamına ermiştir. O nedenle İnsanın diliyle söylediği bu iddiaya her söylediğinde bakmalı ben gerçek mi söylüyorum, yoksa hareketlerimle yalancımı çıkıyorum diye. Gerçekten Allah'a tapıyor muyum, yoksa başka taptıklarım var mı diye. Mala mülke, hanıma, çocuklara vs. Peki insan nasıl anlayacak neye taptığını, dikkat ediniz, insan neye tapıyorsa onun arkasından gider ve onun emrine tabi olur. Onun istek ve arzularına tabi olur. İnsan hayatında bu iddiasını ve kimin arkasında gitmekte olduğunu çok iyi bilmek zorundadır. Bunun içinde dualarınızda Allah'tan yardım dileyin.

DUA EDERKEN DİKKAT EDİLEBİLECEK KONULAR

- Allahü Teala'nin emrettiklerine uyması ve onları uygulaması. Bu kişinin duası kabul edilir. (Müslüman veya değil).
- Belli makama nail olan kimselerin (Allah'ın elinde ceset olan) ettiği vakitlerde insan dua etmelidir.
- Allah'ın emirlerine iman etmek
- Bir kişi zor durumda kaldığında dua etmeden önce insanların sorunlarının çözümlenmesine yardımcı olmaya çalışmalı ve buna gayret etmelidir. (Zor durumdan kurtulmak için başkalarının dertlerini çözmeye çalışmalıdır.)
- Dua etmeden önce Peygamber Efendimize bol bol Salât ve Selam göndermeliyiz.
- Allah'a hamd ederek çeşitli sıfatlarını ve vasıflarını söyleyerek hamd-ü senada bulunmalıyız.
- İnsanın temiz kalması ve pis koku taşıması
- Duanın kabulü için uygun zamanın seçilmesi. (Örneğin, Ramazan Ayı, Cuma günü, teheccüd vakti)
- Uygun yerin olması. (Sessiz vakitte تنها yerlere çekilerek ibadet etmek).
- İnsanın daimi olarak kendini sorguya çekmesi. (Kendi zaaflarından haberdar olması, nefis muhasebesi)
- Allah'ın nimet ve lütuflarını hatırlayarak dua etmeli.
- Allahü Teala'nin her şeye kadir olduğunu göz önüne getirmek. (Cezalandırmaya muktedir olduğunu)
- Dua ederken tembellik belirtisi olmamalı.
- Dua ederken kendimiz için dua etmeden önce, Allahü Teala'nin olması kesin olan işlerinin gerçekleşmesi içinde dua etmelidir. Müslümanlığın galip gelmesi vb...
- Dua ederken uygun bir mekânın seçilmesi. (İbadet ederken belli bir yer ayrılması)
- Allahın dua edeceğimiz konuya ilişkin sıfatını söyleyerek dua edilmelidir. Uygun bir sıfat bilinmiyorsa, Allah diye dua etmelidir.

Hz. Mirza Tahir Ahmed

Cuma hutbesinden alıntıdır.